

LUYỆN TẬP VỀ NGHĨA CỦA CÂU

KẾT QUẢ CẦN ĐẠT

Biết vận dụng hiểu biết về nghĩa của câu vào việc phân tích và tạo lập câu.

1. Những từ ngữ in đậm trong các câu sau đây biểu thị nghĩa tình thái nào trong các loại nghĩa tình thái đã học ?

– *Bằng chấp nê gánh vác Tê triêu / Niêm mẩu tử ất là bị hại (chớ chằng chơi).* (1)

(Sơn Hậu)

– Ở-gien móc túi và thấy không còn đồng nào, chàng **buộc phải** vay Cri-xtô-phơ hai mươi xu. (2)

(Ban-dác – Lãô Gô-ri-ô)

– **Để họ không phải** đi gọi đâu. (3)

– Chuyến tàu đêm nay không đông như mọi khi, thưa vắng người và **hình như** kém sáng hơn. (4)

(Thạch Lam – Hai đứa trẻ)

– **Thời đi, đừng nói** đến ông Lung, ngứa cả ruột! (5)

(Nguyễn Kiên – Anh Keng)

– Một duyên hai nợ **âu đành phận**. (6)

(Trần Tế Xương – Thương vợ)

– Hỏi thời ta **phải nói ra** / Vì chung hay ghét cũng là hay thương. (7)

(Nguyễn Đình Chiểu – Truyện Lục Vân Tiên)

– [...] **nữ nào lấy đôi mươi năm** làm một kiếp [...]. (8)

(Phạm Thái – Văn tế Trương Quỳnh Như)

– **Đúng là Gia-ve** đã túm lấy cổ áo Giăng Van-giăng. (9)

(Huy-gô – Những người khốn khổ)

– Tôi đã **suýt kêu lên** nhưng cổ họng nghẹn hẳn. (10)

(Nguyễn Hồng – Mợ Du)

– Hấn vừa **gặp được một đoạn** hay lắm nên ngừng đọc, ngắm nghĩ và để cho cái khoái cảm ngân ra trong lòng. (11)

(Nam Cao – Đời thừa)

– **Mong các chú lượng tình** cho cái sự lạc hậu. (12)

(Nguyễn Minh Châu – Chiếc thuyền ngoài xa)

– Bây giờ mình **ước giá** mà chuyện này chỉ là một giấc mơ và mình chưa hề câu được con cá và hãy còn nằm ngủ một mình trên lớp giấy báo. (13)

(Hê-minh-uê – Ông già và biển cả)

– Ừ, **nếu mắt nàng lên thay** cho sao, và sao xuống nằm dưới đôi lòng mày kia thì thế nào nhỉ? (14)

(Sêch-xpia – Rô-mê-ô và Giu-li-ét)

– Người vẽ **chắc** không phải chỉ làm việc một buổi tối vì tất cả giáo viên ở hai trường nam nữ, giáo viên chủng viện, các viên chức đều nhận được mỗi người một bản. (15)

(Sê-khốp – Người trong bao)

2. Trong những câu sau, câu nào chấp nhận được, câu nào thì không ? Giải thích lí do.

- Anh bèn dùng búa đập vào bức tường ; với vữa bay tung toé. (1a)
- Anh bèn dùng búa đập vào bức tường nhưng nghĩ thế nào lại thôi. (1b)
- Anh tiếp tục dùng búa đập vào bức tường ; với vữa bay tung toé. (2a)
- Anh tiếp tục dùng búa đập vào bức tường nhưng nghĩ thế nào lại thôi. (2b)
- Anh vẫn dùng búa đập vào bức tường ; với vữa bay tung toé. (3a)
- Anh vẫn dùng búa đập vào bức tường nhưng nghĩ thế nào lại thôi. (3b)
- Anh toan dùng búa phá cửa nhưng nghĩ thế nào lại thôi. (4a)
- Anh toan dùng búa đập vào bức tường ; với vữa bay tung toé. (4b)
- Anh định dùng búa phá cửa nhưng nghĩ thế nào lại thôi. (5a)
- Anh định dùng búa đập vào bức tường ; với vữa bay tung toé. (5b)
- Anh quyết dùng búa đập vào bức tường nhưng nghĩ thế nào lại thôi. (6a)
- Anh quyết dùng búa đập vào bức tường ; với vữa bay tung toé. (6b)

3. Đọc các câu sau và thực hiện nhiệm vụ nêu ở dưới.

– Mai sau **dâu** có bao giờ ? / Đốt lò hương ấy, so tơ phàm này.

(Nguyễn Du – Truyện Kiều)

– [...] một trận nghĩa đánh Tây, **tuy** là mất tiếng vang như mõ.

(Nguyễn Đình Chiểu – Văn tế nghĩa sĩ Cần Giuộc)

– **Tuy** rằng giang sơn biến cải, triều đại đổi thay có mấy mươi lần, con hiểm nguy biến loạn đã nhiều, mà chánh học một dòng vẫn không sa sút.[...]

(Ngô Đức Kế – Luận về chánh học cùng tà thuyết
Quốc văn – “Kim Vân Kiều” – Nguyễn Du)

– *Hướng ta cùng nương tử, tuy chẳng thân kia thích nợ, nhưng tình duyên từng nấy, cũng là một chút cương thường ! Dầu rằng kẻ đày người đày, song ân ái bấy lâu nay đã biết bao nhiêu tâm sự !*

(Phạm Thái – Văn tế Trương Quỳnh Như)

– *Bác chẳng ở, dầu van chẳng ở / Tôi tuy thương, lấy nhớ làm thương.*

(Nguyễn Khuyến – Khóc Dương Khuê)

– *Song dầu tào bạo đến đâu, họ cũng không một lần nào dám dùng chữ tôi, để nói với mình, hay – thì cũng thế – với tất cả mọi người.*

(Hoài Thanh – Một thời đại trong thi ca)

– *Dầu trời nổi, dầu cực khổ thế nào mặc lòng, miễn là có kẻ mang đai đội mũ ngất ngưỡng ngồi trên, có kẻ áo rộng khăn đen lúc nhúc lay dưới, trăm nghìn năm như thế cũng xong !*

(Phan Châu Trinh – Đạo đức và luân lí Đông Tây)

– *Mặc dù bị toà án Giáo hội kết tội nặng nề, câu cuối cùng của ông trước phiên toà vẫn là : "Dầu sao trái đất vẫn quay".*

(Văn Như Cương – Hoài nghi lành mạnh)

- a) Các từ ngữ in đậm diễn đạt loại nghĩa tình thái gì ?
- b) Trong trường hợp đầu, nếu thay *dầu* bằng *tuy*, thì có chấp nhận được không ? Tại sao ?
- c) Ở những trường hợp còn lại, nếu thay *dầu* / *dẫu* bằng *tuy* và ngược lại, thì nghĩa của câu có khác biệt ra sao ?
- d) Thay *dẫu* trong những câu trên bằng *dù* / *dẫu*, thì trường hợp nào nghĩa mạnh hơn ?
- đ) Nếu thay *mặc dù* trong câu cuối bằng *tuy*, thì nghĩa của câu sẽ thay đổi như thế nào ?

4. Cho một sự việc gồm các yếu tố : (1) chủ thể là "ông Ba", (2) trạng thái "vui". Hãy viết những câu khác nhau để diễn đạt :

- a) Nghĩa tình thái chỉ sự việc đã xảy ra.
- b) Nghĩa tình thái chỉ sự việc chưa xảy ra.
- c) Nghĩa tình thái chỉ khả năng xảy ra của sự việc.
- d) Nghĩa tình thái chỉ sự việc được nhận thức như là một đạo lí.